

ZÁKLADNÍ EKONOMICKÉ CHARAKTERISTIKY SPORTOVNÍCH KLUBŮ V ČR

Marek Pavlík

Ekonomicko-správní fakulta, Masarykova Univerzita, Brno, Česká republika

Předloženo v říjnu 2012

VÝCHODISKA: Ekonomická situace a obecně charakteristika sportovních klubů je poměrně málo zmapovanou oblastí v ČR. Současně je sport oblastí kam směřujeme pozornost i finance státu v nemalé výši. Jaká je tedy situace českých sportovních klubů a co o nich víme?

CÍLE: Cílem výzkumu bylo zmapovat prostředí, ve kterém se pohybují sportovní kluby v České republice a na vybraném vzorku identifikovat jejich hlavní ekonomické charakteristiky.

METODIKA: Příspěvek prezentuje dílčí výsledky dotazníkového šetření mezi sportovními kluby v ČR, které bylo provedeno v roce 2011, přičemž do výsledků bylo zahrnuto 430 odpovědí z celkového počtu 1567 oslovených sportovních klubů.

VÝSLEDKY: Zjistili jsme, že hospodářská situace klubů je poměrně špatná, přesto nelze jednoznačně prokázat, že na vině je nedostatečná podpora ze strany obcí – potažmo veřejných zdrojů. V problematice dotací a kvalitě vztahů mezi kluby a obcemi se ukázala jako významná proměnná velikost obce.

ZÁVĚRY: Jako zásadní pro další výzkum se potom jeví analýza dopadů krácení dotací oproti žádaným částkám. Co se v krátkém období jeví jako dobré (více žadatelů je uspokojeno), dlouhodobě patrně povede k „inflaci“ žádaných částek, neboť subjekty zahrnou očekávané krácení dotace do své žádosti. Z dlouhodobého hlediska tak bude vznikat tlak na zdroje a to i v situaci, kdy obce uplatňují princip doplňkovosti dotace k dalším zdrojům.

Klíčová slova: sportovní klub, hospodaření, neziskový sektor, ekonomika, dotace.

ÚVOD

Sport, ať už aktivně nebo pasivně provozovaný, je tradiční součástí života pro většinu lidí. Stejnou tradici má podpora sportu z veřejných zdrojů, přičemž tato podpora je častěji než jednotlivcům směřována sportovním organizacím – klubům či svazům, které se podílejí na vytváření podmínek pro sportovce. Pokud má podpora sportu přinášet prospěch sportovcům, potažmo společnosti, je nutné poznat a zmapovat prostředí sportu s důrazem na jeho ekonomické charakteristiky. Tato potřeba je prostým důsledkem omezenosti veřejných zdrojů a tedy i potřeby ze stávajícího množství peněz vytěžit maximální užitek.

Tento příspěvek si klade za cíl zmapovat prostředí, ve kterém se pohybují sportovní kluby v České republice a na vybraném vzorku identifikovat jejich hlavní ekonomické charakteristiky. Předmětem výzkumu je ekonomická situace sportovních klubů a jejich vztahy s obcemi a sportovními svazy.

Data a informace o sportovních klubech jsou poměrně málo známé a dostupné. Novotný (2011) se zaměřuje především na profesionální sportovní kluby, ovšem i v českých podmínkách pracuje spíše s případovými studiemi. Starší práce (Novotný, 2000) pracují s daty zhruba do roku 1996, případně Novotný (2005) pracují s daty do roku 2005 na vybraném vzorku sportovních klubů. Hodaň a Hobza (2010) a Hobza a Rektořík (2006) mapují především institucionální a teoretické aspekty vztahů sportovních klubů s municipalitami a státem. Hobza a Skoumal (2010) potom analyzují grantovou politiku prostřednictvím zásad programového financování.

Určitá dílčí data jsou ad hoc dostupná například v bakalářských a diplomových pracích zaměřených na analýzu sportovního klubu nebo svazu zpravidla z pohledu účetnictví, marketingu nebo managementu.

Pokud chceme posuzovat systém podpory sportu, zkoumat efektivnost poskytování dotací nebo jakkoliv posuzovat či měnit roli státu a obcí, potom je klíčové poznání sportovních klubů jako partnerů veřejného sektoru. Provedený výzkum představuje první krok k zmapování prostředí.

METODOLOGIE

Hlavním pramenem dat je provedené dotazníkové šetření mezi sportovními kluby. Dotazníkové šetření bylo provedeno na jaře 2011, kdy bylo osloveno 1567 sportovních klubů registrovaných u Českého svazu tělesné výchovy a sportu (ČSTV). Návratnost činila 28 % a bylo získáno 436 kompletních odpovědí – po odstranění duplicit byl získán vzorek 430 respondentů. Všechny odpovědi byly anonymní.

Vybraná skupina nepředstavuje reprezentativní ani náhodný výběr, bylo osloveno přibližně 60 % sportovních organizací, které jsou členy sportovního svazu registrovaného u ČSTV. ČSTV sdružuje 72 sportovních svazů a zhruba 70 % registrovaných sportovců. Na základě získaného vzorku odhadujeme, že byly získány odpovědi reprezentující zhruba 58.000 sportovců registrovaných v klubech. Rozložení respondentů podle příslušnosti ke sportovnímu odvětví je uvedeno v Příloze 1.

Pro účely výzkumu byly stanoveny tyto výzkumné otázky:

- Jaké jsou základní charakteristiky sportovních klubů?
- Jak sportovní kluby hospodaří?
- Jaké jsou jejich vztahy s obcemi?

Pro zodpovězení těchto otázek bylo analyzováno 12 vybraných otázek obsažených v dotazníku (vzor dotazníku je v Příloze 2):

1. Jaká je právní forma Vašeho klubu?
2. Jakému sportovnímu odvětví se Váš klub věnuje?
3. Uveďte prosím kolik má Váš klub členů.
4. V jak velké obci Váš klub působí?
5. Provozujete činnost ve vlastním zařízení nebo v pronájmu?
6. Žádali jste v roce 2009 nebo 2010 o dotaci od vaší obce (její části)?
7. Byla Vaše poslední žádost o dotace úspěšná?
8. Jaká je výše Vašich členských příspěvků za rok?
9. Jak se změnila výše Vašich členských příspěvků v posledních 3 letech?
10. Kolik hodin týdně trénujete?
11. Jak hodnotíte podporu Vašemu klubu ze strany obce?
12. Charakterizujte prosím hospodaření Vašeho klubu v posledním roce.

Respondenti si mohli volit pouze jednu z nabídnutých odpovědí, přičemž u otázek 14 a 15 mohli volit více možností. Otázky 14, 15 a 17 obsahovaly možnost volné, resp. vlastní, odpovědi. Další dílčí výsledky dotazníkového šetření publikoval např. Pavlík (2012).

VÝSLEDKY A DISKUZE

Základní charakteristiky

První zjišťovanou charakteristikou byla právní forma sportovních klubů. Ukázalo se, že některé organizace mají problém svoji právní formu identifikovat,

případně neví, jaká je jejich právní forma, občas se sportovní kluby domnívaly, že „nezisková organizace“ znamená právní formu.

Organizace Sokol a Orel, které jsou ve své podstatě občanskými sdruženími, byly sledovány odděleně, neboť jejich složitá struktura a zastřešování většího množství sportovních odvětví v rámci své činnosti (zejména Sokol) by ovlivnily případnou další analýzu. Tab. 1 potvrzuje očekávání, že převážná většina sportovních klubů bude mít formu občanského sdružení, struktura respondentů podle sportovních odvětví je uvedena v Příloze 1.

Tab. 1

Právní forma sportovních klubů

	Počet	%
Občanské sdružení	325,00	75,60
SOKOL, OREL	76,00	17,70
O. p. s. a příspěvkové organizace	6,00	1,40
Obchodní společnost	9,00	2,10
OSVČ	5,00	1,20
Jiná, neurčená	9,00	2,10
Celkem	430,00	100,00

Další dvě zjišťované charakteristiky byly počet členů a velikost obce (Tab. 2 a 3), ve které sportovní klub působí. Otázka působnosti byla formulována záměrně místo otázky na sídlo klubu. Obce se při své dotační politice zpravidla rozhodují především podle toho, zda klub v dané obci svoji činnost provozuje.

Tab. 2

Počet členů sportovních klubů

Počet členů	Absolutně	%
1–30	79,00	18,40
31–70	120,00	27,90
71–150	101,00	23,50
151–300	84,00	19,50
301–500	22,00	5,10
501 a více	24,00	5,60
Celkem	430,00	100,00

Tab. 3

Velikost obce, ve které sportovní klub působí

Velikost obce	Absolutně	%
do 5 tis. obyvatel	50,00	11,60
5–10 tis. obyvatel	46,00	10,70
10–50 tis. obyvatel	139,00	32,30
50–150 tis. obyvatel	83,00	19,30
150–400 tis. obyvatel	31,00	7,20
nad 400 tis. obyvatel	81,00	18,80
Celkem	430,00	100,00

Mezi počtem členů sportovního klubu a velikostí obce přirozeně nemůže existovat korelace. Počet členů bude souviset s daným typem sportovního odvětví a celkovou aktivitou. Další zjištění jsou již především ekonomického rázu. První charakteristikou je, zda klub svoji činnost provozuje ve vlastním zařízení nebo si prostory pronajímá (Tab. 4).

Tab. 4

Provoz činnosti v zařízení podle vlastnického vztahu

Odpověď	Počet respondentů	%
Ve vlastním zařízení/prostorách	90,00	20,90
V pronájmu	253,00	58,80
Využíváme obě možnosti	87,00	20,20
Celkem	430,00	100,00

Od vlastnického vztahu se často odvozují nároky na dotace. Lze se setkat s dvojím typem argumentu:

- Ti, kteří provozují činnost ve vlastním zařízení, mají výhodu oproti ostatním, kteří jsou nuceni platit tržní nájem.
- Vlastníci zařízení (typicky Sokol) mají sice své prostory, nicméně potřebují svůj majetek obnovovat a udržovat a s ohledem na jejich poslání a charakter je nutné je finančně podporovat.

Výsledky rozdělené podle tohoto kritéria jsou v Tab. 5. Tento problém bude později sledován i ve vztahu k dotacím, které sportovní kluby získávají od municipalit. Rozdíl mezi kluby, které provozují svoji činnost ve vlastním zařízení oproti pronájmu, činí pouze 3,6 % v případě, že byla udělena dotace ve výši, o jakou klub žádal. Opačný trend (a rozdíl) je tam, kde se dotace krátila. Nelze tedy v udělování dotací spatřovat nějakou výraznou preferenci směrem k vlastníkům zařízení oproti klubům v pozici pronajímatele. Je však patrné, že skupina klubů vlastních zařízení vyvíjí významně vyšší aktivitu při získávání dotací.

Tab. 5

Vztah mezi vlastnictvím/pronájmem zařízení a úspěšností žádosti o dotaci (v %)

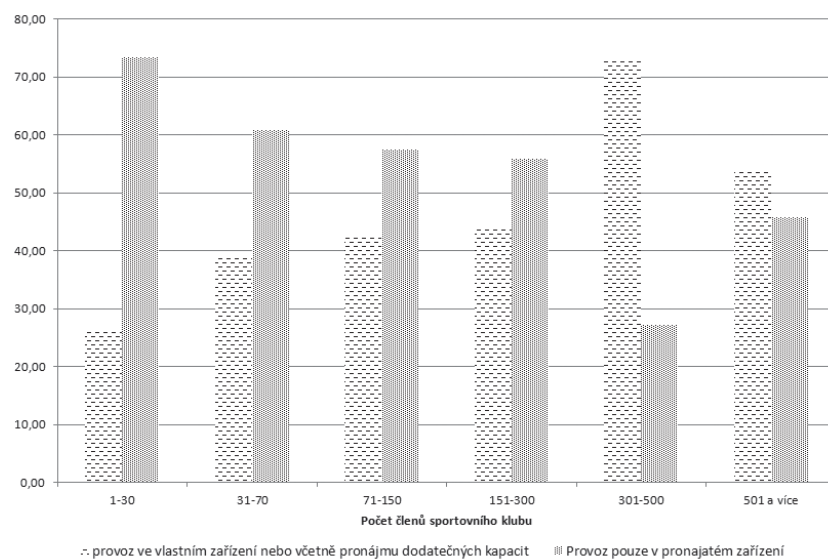
Vztah mezi vlastnictvím/ pronájem zařízení a úspěšností poslední žádosti o dotaci (v %)	Dotace získána	Dotace získána, ale nižší částka	Nezískaná dotace	Žádost o dotace nepodána	Suma
Ve vlastním zařízení/ prostorách	22,22	54,44	14,44	8,89	100,00
V pronájmu	18,58	58,10	6,32	17,00	100,00
Využíváme obě možnosti	17,24	64,37	3,45	14,94	100,00

Graf 1 ukazuje rozdíly mezi sportovními kluby v závislosti na počtu členů. Jako zlomová se ukazuje velikost sportovního klubu nad 300 členů, v této situaci je v průměru 63 % sportovních klubů vlastníky zařízení, které používají buď výhradně, anebo si pronajímají ještě kapacity jinde.

S ohledem na větší existenční problémy u klubů s počtem členů 1–30 (viz část hospodaření klubů) je zajímavý pohled na hospodaření klubů v této velikostní kategorii – kluby vlastníci zařízení jsou nejčastěji buď ve ztrátě (když nedostaly dotaci – průměr 38 %) nebo hospodaří vyrovnaně (pokud dotaci dostaly – průměr 38 %).

Obr. 1

Vlastnický vztah k zařízení podle velikosti sportovního klubu v %

Výše členských příspěvků

Dalším zajímavým ukazatelem je výše členských příspěvků (Tab. 6). Členské příspěvky představují pro většinu sportovních klubů hlavní zdroj příjmu, jejich výše se bude odvíjet od následujících charakteristik:

- počet tréninků týdně – náklady na pronájem, provoz;
- nákladnost sportu a výše standardu poskytovaného klubem (tzn. zda klub poskytuje pomůcky, platí startovné na závodech apod.);
- přístup k „ziskovosti“, tedy zda klub nastavuje příspěvky tak, aby pokryl své náklady, případně platil trenéry nebo případně vytvářel zisk/rezervu;
- sociální status sportu – typicky rozdíl mezi fotbalem a hokejem, některé sporty jsou tradičně vnímány jako méně nákladné a vyšší ČP by pravděpodobně odradily/vyloučily velké množství členů.

Tab. 6

Výše členských příspěvků v závislosti na počtu členů (v %)

Velikost SK versus výše ČP	1–30	31–70	71–150	151–300	301–500	501 a více
Členské příspěvky se neplatí	13,92	8,33	0,99	1,19	0,00	0,00
Do 200 Kč/rok	6,33	7,50	7,92	0,00	9,09	4,17
201–500 Kč/rok	10,13	17,50	5,94	14,29	18,18	25,00
501–1500 Kč/rok	31,65	27,50	30,69	25,00	22,73	33,33
1501–4000 Kč/rok	29,11	30,00	40,59	39,29	45,45	16,67
4001–10000 Kč/rok	7,59	7,50	11,88	20,24	4,55	16,67
Více než 10 tis. Kč za rok	1,27	1,67	1,98	0,00	0,00	4,17
Suma	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00

Za hlavní parametr ovlivňující výši členských příspěvků můžeme považovat počet tréninkových jednotek (Tab. 7), neboť náklady na provoz/pronájem jsou hlavní nákladovou položkou většiny sportovních klubů. Současně předpokládáme, že klub s větším počtem členů bude mít více tréninkových jednotek týdně (korelace 0,544). Výše členských příspěvků roste s počtem tréninkových hodin až do situace, kdy kluby cvičí více než 100 hod. týdně (v obou případech jde o organizace provozující tři a více sportů s 500 a více členy).

S ohledem na výši členských příspěvků jsou zajímavé ještě dva aspekty. Změna výše členských příspěvků v čase a vztah mezi výší ČP (Tab. 8) a jejich změnou v návaznosti na úspěšnost získané dotace. Pokud klub získá dotaci, teoreticky předpokládáme, že dochází k produkci pozitivní externality (dotace má podporovat vyšší úroveň produkce pozitivní externality). Potom by (velmi zjednodušeně) získaná dotace měla vyvolat nějakou změnu (*ceteris paribus*):

- snížit členské příspěvky;
- zvýšit počet tréninkových jednotek;
- zvýšit standard poskytovaných služeb pro členy (snížit tím jejich náklady).

Z výzkumu vyplývá, že 57 % respondentů členské příspěvky v posledních třech letech zvýšilo, 42 % respondentů nezměnilo a 1 % respondentů členské příspěvky snížilo.

Pohled na změny ve výši členského příspěvku a jeho vztahu k získání dotace ukazuje následující Tab. 8. Z odpovědi jednoznačně vyplývá, že většina klubů příspěvky zvyšuje, i když získává dotaci, byť sníženou oproti žádosti. Nicméně tam, kde kluby obdrží dotaci ve výši, o kterou žádají, je větší podíl klubů, kte-

Tab. 7
Vztah členských příspěvků a počtu tréninkových hodin týdně v %

Výše členských příspěvků ve vztahu k počtu tréninkových hodin týdně (v %)	Členské příspěvky se neplatí	Do 200 Kč/rok	201 - 500 Kč/rok	501 - 1500 Kč/rok	1501 - 4000 Kč/rok	4001 - 10000 Kč/rok	Více než 10 tis. Kč za rok	Suma
1-3 hod./týden	12,50	6,25	21,88	29,69	23,44	6,25	0,00	100,00
4-8 hod./týden	4,43	6,96	13,92	34,18	29,75	8,86	1,90	100,00
9-15 hod./týden	7,95	7,95	7,95	26,14	45,45	4,55	0,00	100,00
16-25 hod./týden	2,27	2,27	6,82	27,27	36,36	20,45	4,55	100,00
26-50 hod./týden	0,00	3,57	14,29	19,64	35,71	25,00	1,79	100,00
51-100 hod./týden	0,00	0,00	5,56	22,22	50,00	22,22	0,00	100,00
Více než 100 hod./týden	0,00	0,00	100,00	0,00	0,00	0,00	0,00	100,00

ré příspěvky nezvyšují. Pohled na celkové výsledky však ukazuje, že neexistuje závislost mezi úspěšností žádosti o dotace a změnou výše členských příspěvků. Pro kompletní analýzu vlivu dotace na klíčové parametry klubu by bylo potřeba analyzovat podrobnější data. Rovněž účel poskytnutí dotace je klíčový pro hodnocení jejich efektu. Jiný efekt by měla mít provozní dotace (např. příspěvek na nájem) oproti dotaci na akci (např. den sportu pro veřejnost).

Tab. 8

Úspěšnost žádosti o dotace a změna výše členských příspěvků

Úspěšnost žádosti o dotace ve vztahu ke změně výše ČP (v %)	Dotace získána	Dotace získána, ale nižší částka	Dotace nezískána	Žádost o dotace nepodána
Výše ČP se nezměnila	45,12	38,10	46,88	53,13
Členské příspěvky se zvýšily	54,88	59,92	53,13	46,88
Členské příspěvky se snížily	0,00	1,98	0,00	0,00
Suma	100,00	100,00	100,00	100,00

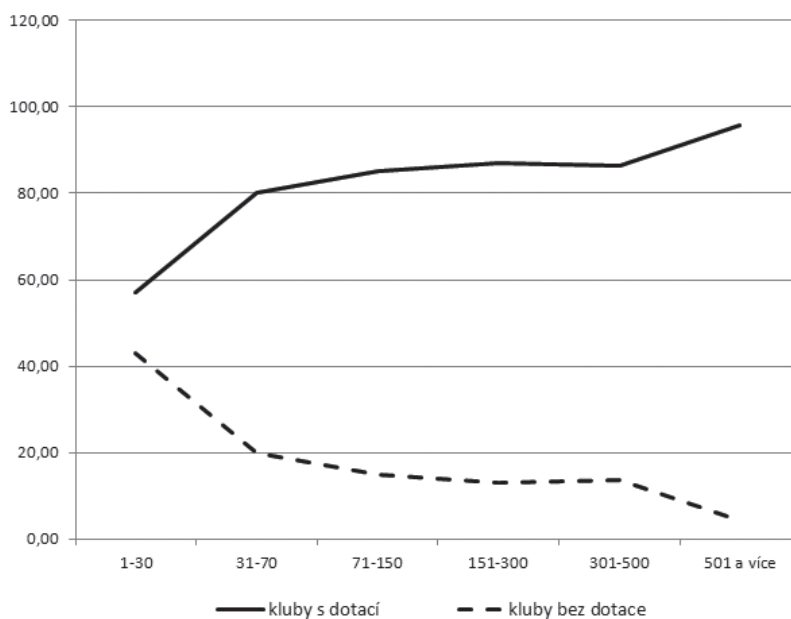
Vztah mezi velikostí klubu a získáním dotace

Zajímavý je vztah mezi velikostí sportovního klubu (počtem jeho členů) a úspěšností při získávání dotací. Jako zlomová se ukazuje velikost klubu 31–70 členů. Vysvětlení pozorovaného trendu (viz Graf 2) lze podat pouze jako spekulativní:

- kluby s větším počtem členů mají lepší vazby na obec, kde působí, lepší dovednosti při přípravě žádosti o dotace a jsou aktivnější při jejich získávání;
- obce zpravidla zjišťují počet členů klubu, většinou i s rozdělením na členy s bydlištěm v obci a členy mladší 18ti let. Toto kritérium nehraje jasnou váhu (Pavlík, 2012), ale je považováno za významné.

Obr. 2

Vztah mezi velikostí sportovního klubu a úspěšností při získání dotací (v %)

Hospodářský výsledek

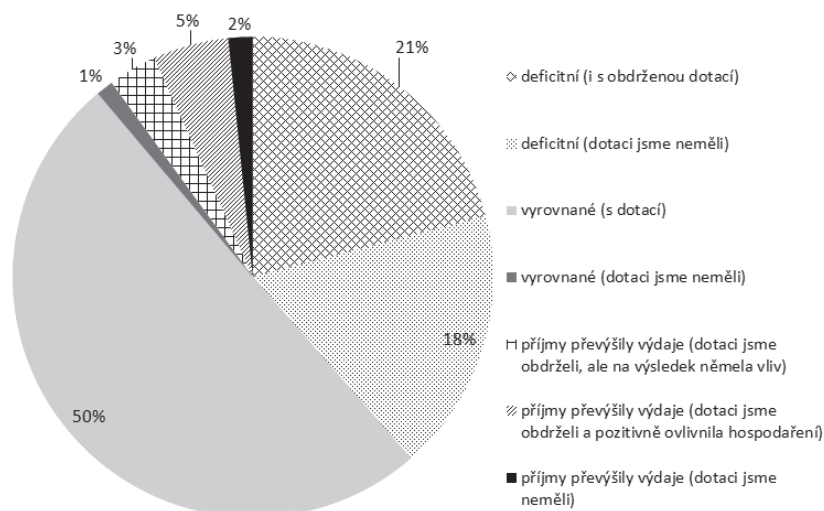
Následující Graf 3 ukazuje výsledek hospodaření. Záměrně bylo sledováno, jak hospodářský klub ovlivnila případně získaná dotace. Samotný počet klubů hospodařících se ztrátou je poměrně zarážející, stejně tak jako nízký podíl klubů hospodařících s přebytkem.

Zjištěné výsledky lze interpretovat přinejmenším třemi způsoby:

- existuje silná závislost klubů na dotacích;
- kluby nejsou schopny dobře hospodařit (přinejmenším adekvátně plánovat příjmy a výdaje);
- výsledek je ovlivněn „úsilím“ klubů vypadat „neziskově“. Tedy hospodaření (nebo odpovědi respondentů) jsou upravovány tak, aby vznikl dojem, že bez dotace klub „nepřežije“;
- kluby se nacházejí (ne vlastní vinou) na hranici existence z důvodu nemožnosti zvyšovat členské příspěvky a současně jim rostou náklady na provoz.

Obr. 3

Výsledek hospodaření v roce 2010

Bližší pohled na hospodaření klubu podle jeho velikosti ukazuje Tab. 9, bez ohledu na velikost klubu se ukazují stejné trendy (s výjimkou těch nejmenších klubů). Podíl klubů hospodařících se ztrátou (navzdory dotaci) vždy převyšuje podíl klubů hospodařících se ztrátou bez dotace. Toto zjištění nastoluje nutnost dalšího výzkumu tohoto problému – hospodaří kluby špatně? Nebo je málo (veřejných) zdrojů?

Podle názoru autora je odpověď do značné míry závislá na stupni altruismu, který klub zastává. Altruismus jako takový však není možné jednoduše identifikovat v dotazníkovém šetření. Problematické je, jak odlišit kluby, které za svoji hospodářskou situaci „nemohou“ a současně zodpovědět normativní otázku: Není v pořádku, aby i sportovní kluby zanikaly, pokud se nedokážou uživit? Diskuze těchto normativních otázek přesahuje rámec tohoto příspěvku.

Většina sportovních klubů hospodaří vyrovnaně bez ohledu na počet členů (Tab. 10), velikost klubu však ovlivňuje rostoucí podíl těch, kteří hospodaří s přebytkem příjmů nad výdaji. V případě klubů hospodařících bez dotací potom platí, že s velikostí klubu klesá podíl deficitně hospodařících klubů. Nepřímo, lze pak považovat za kritickou velikost klubu pod 30 členů, pokud nejde o sport s mimořádně nízkými náklady.

Tab. 9
Vztah velikosti klubu k hospodaření

Výsledek hospodaření podle velikosti klubu (v %)	Deficitní (s dotací)	Deficitní (bez dotace)	Vyrovnané (s dotací)	Vyrovnané (bez dotace)	Příjmy převýšily výdaje (dotace neměla na výsledek vliv)	Příjmy převýšily výdaje (dotace pozitivně ovlivnila hospodaření)	Příjmy převýšily výdaje (bez dotace)
1-30	12,66	40,51	37,97	0,00	1,27	5,06	2,53
31-70	20,00	16,67	52,50	1,67	3,33	4,17	1,67
71-150	22,77	11,88	55,45	1,98	2,97	3,96	0,99
151-300	25,00	10,71	52,38	0,00	2,38	7,14	2,38
301-500	18,18	9,09	54,55	4,55	9,09	4,55	0,00
501 a více	33,33	4,17	45,83	0,00	8,33	8,33	0,00

Dotace a hospodaření

Výsledky zjištění ukazují, že většina klubů žádá o dotace opakovaně, nicméně zhruba 17 % klubů o dotaci v letech 2010–2011 nežádalo (Tab. 10). Interpretace výsledků v tabulce je možná vícero způsoby. Zvláště pohled na 17 % subjektů, které o dotace nežádají. Příčiny mohou být různé:

- kluby peníze z veřejných zdrojů nepotřebují;
- kluby peníze z veřejných zdrojů potřebují, ale ne natolik, aby podstoupili proces vypracování a vyúčtování dotace (tomu nasvědčují výsledky – viz Tab. 12, kde s rostoucí velikostí obce, a pravděpodobně rostoucí administrativní zátěží, roste počet subjektů, které o dotaci nežádají);
- kluby peníze potřebují, ale jsou přesvědčeny, že by dotaci nezískaly a proto o ni nežádají.

Z dotazníkového šetření nelze jednoznačně získat odpověď. Víme, že 18 % klubů hospodá se ztrátou bez dotace, nicméně celkově hospodařících subjektů bez dotace je 21 %. Odlišnosti v odpovědích respondentů mohou být způsobeny získáním dotací od vyšších územně samosprávných celků, případně mohli dezinterpretovat položenou otázku.

Tab. 10

Žádosti klubů o dotace od obce za roky 2010 a 2011

Odpověď	Počet respondentů	V procentech
Ano, oba roky	327,00	76,00
Ano, pouze v jednom roce	27,00	6,30
Ne	76,00	17,70
Celkem	430,00	100,00

Z hlediska struktury žadatelů je zajímavé, že největší procento „nežádajících“ je buď v nejmenších obcích, anebo ve velkých městech (Tab. 11 a 12). Vysvětlení může spočívat v tom, že administrativní nároky na žadatele jsou na úrovni velkých měst mnohem složitější, než u obcí s nižším počtem obyvatel. U nejmenších obcí může být vyšší podíl „nežadatelů“ vysvětlen dvěma způsoby:

- obec rozděluje malé, nebo žádné prostředky, což pro klub není atraktivní;
- v obci jsou silné zájmové skupiny, jejich žádosti jsou upřednostněny na úkor ostatních, přičemž tato skutečnost je známa a proto „ostatní“ sportovní kluby o dotace nežádají.

Tab. 11

Úspěšnost poslední žádosti o dotaci od obce

Odpověď	Počet respondentů	V procentech
Ano, dostali jsme částku, kterou jsme žádali	82,00	19,10
Ano, ale dostali jsme méně, než jsme žádali	252,00	58,60
Ne	32,00	7,40
Žádost jsme v posledních dvou letech nepodávali	64,00	14,90
Celkem	430,00	100,00

Na úrovni všech obcí, s výjimkou těch nejmenších, se prosazuje trend alokovat nižší částku dotace, než o kolik žadatel žádal (Tab. 12). Zjištění tohoto typu je ovšem podmět k zamyšlení. Obce zjevně volí strategii uspokojení většího počtu žadatelů i za cenu nižší alokované částky.

Efekty takového chování je nutné posuzovat v krátkodobém a střednědobém pohledu:

Krátkodobě:

- obec podpořením většího počtu subjektů „vyjde vstříc“;
- krácení dotací může negativně ovlivnit ty kluby, kteří to neočekávají;
- neočekávaným krácením dotace může být ohrožen pozitivní efekt dotace (projektu).

V delším období:

- obce systematickým krácením vytvářejí riziko „inlace“. Žadatelé budou krácení anticipovat a budou tomu přizpůsobovat výši částek, kterou žádají;
- inflaci žádostí o dotace bude vznikat dojem podfinancovanosti sportu, případně kritické situace;
- zvýší se tlak na veřejné zdroje.

Zdá se, že platí, že tam, kde je nejvyšší podíl nežádajících subjektů, je současně i nejvyšší podíl subjektů, které dostanou částku, o kterou žádají. Vysvětlení může být dvojitě, ovlivněno normativním východiskem:

- pokud část subjektů nežádá, zbývající zdroje se rozdělí mezi menší počet žadatelů a tím pádem je možné jim vyhovět v plném rozsahu;
- tento argument si ovšem nelze představit jako platný u velkých obcí, teoreticky spíše pouze u obcí do 5 tis. obyvatel. Podpůrné potvrzení lze nalézt v přehledech žadatelů o dotace u velkých měst a přehledu dotací udělených;
- strategickým postojem obcí, které neaplikují „plošné“, případně „proporcionální“, krácení u schválených žádostí.

Tab. 12
Úspěšnost žádosti o dotaci ve vztahu k velikosti obce (v %)

Úspěšnost žádosti o dotace/ velikost obce (v %)	Ano, dostali jsme částku, kterou jsme žádali	Ano, ale dostali jsme méně, než jsme žádali	Nedostali jsme dotaci	Žádost jsme v posledních dvou letech nepodávali
Do 5 tis. obyvatel	36,00	32,00	12,00	20,00
5-10 tis. obyvatel	34,78	56,52	2,17	6,52
10-50 tis. obyvatel	16,55	69,78	2,88	10,79
50-150 tis. obyvatel	15,66	71,08	7,23	6,02
150-400 tis. obyvatel	6,45	54,84	6,45	32,26
Nad 400 tis. obyvatel	12,35	45,68	16,05	25,93

Vztahy klubů s obcemi

Poslední výzkumná otázka byla zaměřena na vztahy klubů s obcemi. V dotazníkovém šetření byla položena otázka mapující vztahy nejen co do poskytování finanční podpory (dotace), ale i širší (ne)součinnosti a podpory obcí ve vztahu ke sportovním klubům. Předpokladem k formulaci otázky byla hypotéza, že obce mohou svými postoji, součinností či jinou podporou kompenzovat přímou finanční podporu. Současně pokud obce podporují finančně subjekty, které působí v obci, je přirozenou součástí této podpory i podpora „nefinanční“.

Následující Tab. 13 prezentuje zkušenosti klubů ve vztahu k velikosti obce, ve které klub působí. Zjištění jsou poměrně překvapivá. V průměru mají kluby dobré vztahy s obcemi, nicméně s rostoucí velikostí obce se jednoznačně zvyšuje podíl „negativních“ zkušeností. Je patrné, že velikost obce negativně ovlivňuje možnosti nebo ochotu obce více podporovat (i nefinančně) sportovní kluby. Tato situace bude možná podobná i ve vztahu k jiným neziskovým subjektům působícím na obecní úrovni.

Z výsledků plyne poměrně výrazně „odcizení“ klubů, které dostávají finanční podporu od obce, od další spolupráce a vazby k obci. Jako kritická se jeví už velikostní kategorie 50–150 tis. obyvatel, kde roste skupina sportovních klubů, kteří jsou pouze příjemci peněz.

Tab. 13

Vztahy klubů s obcemi

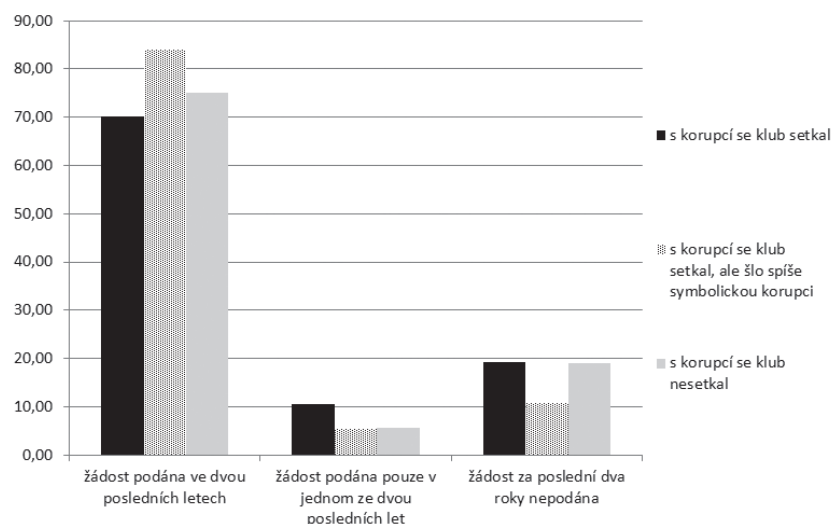
	Obec nás podporuje finančně i nefinančně	Obec nám poskytuje pouze finanční podporu	Obec nám poskytuje pouze nefinanční podporu	Obec nás nepodporuje	Činnost obce nám spíše způsobuje obtíže	Suma
Do 5 tis. obyvatel	50,00	26,00	4,00	18,00	2,00	100,00
5–10 tis. obyvatel	60,87	28,26	0,00	10,87	0,00	100,00
10–50 tis. obyvatel	45,32	38,13	1,44	13,67	1,44	100,00
50–150 tis. obyvatel	32,53	49,40	4,82	12,05	1,20	100,00
150–400 tis. obyvatel	12,90	38,71	0,00	45,16	3,23	100,00
Nad 400 tis. obyvatel	13,58	35,80	3,70	41,98	4,94	100,00

Doplňující informace potom tvoří zkušenost respondentů ve vztahu ke korupci. S korupcí se setkala 13,3 % respondentů, se symbolickou korupcí 17,4 % a s korupcí se nesetkala 69,3 % respondentů. Interpretace hodnoty 13 % u subjektů, které se setkali s korupcí, je problematická bez znalosti situace v dalších odvětvích. Vztáhneme-li zkušenost s korupcí k úspěšnosti poslední žádosti dotace (Graf 4) zjistíme, že respondenti, kteří žádost o dotace nepodávali, se ve větší míře setkali s korupcí, než ostatní „nežadatelé“. Rozdíl však není zásadní.

Zkušenost s korupcí subjekty od podávání žádosti ve výrazné většině neodrazuje. Nelze samozřejmě zjednodušit závěr tak, že korupce nepředstavuje problém. Problémy korupce, které souvisí s problémy netransparentnosti prostředí, zevrubně rozpracoval např. Pavlík (2012), kde oproti zkušenosti klubů s korupcí, je postavena analýza dostupnosti metodiky rozdělování dotací, nebo obecně informací, o dotační politice obce. Výsledky ukazují na částečnou propojenost problému – absence transparentnosti ze strany obce může vyvolávat obavy z korupce.

Obr. 4

Vztah mezi zkušeností s korupcí a podáním žádosti o dotaci v posledních dvou letech

ZÁVĚR

Provedené dotazníkové šetření přineslo poměrně zajímavé výsledky, přičemž jde o jednu z mála sond do situace sportovních klubů. Sportovní kluby jako základny pro amatérský i profesionální sport jsou tradičně součástí neziskového sektoru a partnery pro obce, kraje či stát.

Zjistili jsme, že hospodářská situace klubů je poměrně špatná, přesto nelze jednoznačně prokázat, že na vině je nedostatečná podpora ze strany obcí – po- tažmo veřejných zdrojů. Typický průměrný sportovní klub je občanským sdru- žením s 31–70 členy, působící v pronájmu. Tento typ klubu hospodaří zpravidla vyrovnaně, i když díky získané dotaci.

V problematice dotací se ukázal jako významný vliv velikost obce, respektive pro malé obce platí zřejmě jiná specifika, než pro obce nad 150 tis. obyvatel. Sou- časně kvalita vztahů mezi kluby a obcemi je rovněž ovlivněna počtem obyvatel. V případě statutárních měst se jeví jako užitečné dále analyzovat vztahy mezi městskou částí, kde klub působí, a vztahy s magistrátem města (ve větších mės- tech např. Brno, se pro kluby tak typicky otevírají dvě roviny přístupu k dotacím).

Rovněž jako významné se jeví zjištění, že většina klubů, které získají dotaci od obce, získají pouze částku nižší, než o jakou žádali. Toto, pro praktiky nepřekvapivé zjištění, však vyvolá teoretickou otázku o efektech takovéto praxe. Co se v krátkém období jeví jako dobré (více žadatelů je uspokojeno a „je klid na vsi“, dlouhodobě patrně povede k „inflaci“ žádaných částek, neboť žadatelé zahrnou očekávané krácení dotace do své žádosti). Z dlouhodobého hlediska tak bude vznikat tlak na zdroje a to i v situaci, kdy obce uplatňují princip doplňkovosti dotace k dalším zdrojům.

Provedený výzkum rovněž nastolil potřebu další analýzy zejména v oblasti transparentnosti a korupce a to ve vztahu k udělování dotací. Specifickou oblastí vhodnou k výzkumu je analýza dostupnosti metodiky rozdělování dotací, jejich hodnocení, stejně jako alespoň rámcových cílů politiky obce v oblasti sportu a jejich konfrontace se zkušenostmi respondentů ve vztahu ke korupci.

Na sport na municipální úrovni (včetně krajů) je alokováno přes 10,7 mld. korun (ČSÚ, 2011), takový objem zdrojů má potenciál generovat užitek pro spo- lečnost. Dříve, než budeme hodnotit samotnou výši zdrojů, je nutné zodpovědět na následující otázky:

- Proč podporujeme sport a jaké efekty očekáváme od této podpory?
- (v návaznosti na předchozí otázku) Jak s omezeným množstvím zdrojů ma- ximalizovat tyto žádoucí efekty?

REFERENCE

- Český statistický úřad. (2011). *Statistická ročenka 2011*. Retrived 9. 9. 2012 from the World Wide Web: [www.czso.cz/csu/2011edicniplan.nsf/t/33003256BE/\\$File/0001112629.xls](http://www.czso.cz/csu/2011edicniplan.nsf/t/33003256BE/$File/0001112629.xls)
- Hobza, V., & Skoumal, J. (2010). Hodnocení účinnosti grantové politiky ve sportu prostřednictvím zásad programového financování. *Tělesná kultura*, 33(2), 107–122.
- Hobza, V., & Rektořík, J. (2006). *Základy ekonomie sportu*. Praha: Ekopress.
- Hodaň, B., & Hobza, V. (2010) *Financování tělesné kultury jako složky občanské společnosti* (1. vyd.). Olomouc: Univerzita Palackého.
- Novotný, J. (2000). *Ekonomika sportu* (1. vyd.). Praha: ISV.
- Novotný, J. (2005). *Ekonomika sportu: vybrané kapitoly* (1. vyd.). Praha: Oeconomica.
- Novotný, J. (2011). *Sport v ekonomice* (1. vyd.). Praha: Wolters Kluwer.
- Pavlík, M. (2012). Transparency of allocation of Public Grants for Czech sport organizations. In D. Špalková & L. Furová (Eds.), *Proceedings of the 16th international conference – Modern and current trends in the public sector research* (pp. 252–260). Brno: Masarykova univerzita.

Ing. Marek Pavlík, Ph.D.
Ekonomicko-správní fakulta
Masarykova Univerzita
Lipová 507/41a
602 00 Brno-Pisárky
e-mail: Marek.Pavlik@econ.muni.cz

ECONOMIC CHARACTERISTIC OF SPORT CLUBS IN THE CZECH REPUBLIC

BACKGROUND: The economic situation and other characteristic of sport clubs are quite unrevealed in the Czech Republic. The sport is traditionally one of activities supported by the public sector; however we know surprisingly little about sport clubs as recipients of this support. We emphasize the municipality level because public authorities are the most typical partners for sport clubs.

AIMS: The aim of this research was to reveal the economic situation of sport clubs and gather data about their cooperation with municipalities.

METHODOLOGY: We present results of a questionnaire which was completed during spring 2011. We address 1,567 sport clubs and received 430 question-form filled.

RESULTS: We found that the economic situation of sport clubs is quite poor, but it cannot be proved as a result of insufficient support from public resources. As the key variable for the quality of relationship between sport clubs and municipalities as well as the grants strategy were proved by the number of inhabitants. We set a necessity of future research especially at the field of analysis of impact grants policy.

CONCLUSION: We proved that most municipalities prefer an allocation of a lower sum of funds than it was asked. Short term impacts can be positive – more applicants are satisfied but there is a risk of “inflation” of a grant request in the long term view. Applicants will anticipate the cut, and they will ask for more money. It could cause the pressure on public budgets and the illusion of the lack of funds.

Key words: *Sport club, economy, grants, economics, non-profit, municipality.*

Příloha 1

Rozdělení respondentů podle sportovních odvětví

Kategorie	Zastoupení v %
Tři a více sportů	9,30
Atletika, cross country	17,56
Gymnastika, tanec, skoky, krasobruslení	7,44
Házená, národní házená	4,65
Fotbal, nohejbal	5,35
Pozemní hokej, lední hokej, hokejbal, florbal, lakros	11,16
Bojová umění, box, zápas	18,49
Basketbal, korfbal	8,49
Tenis, badminton	3,26
Moderní pětiboj, plavání, střelba, lukostřelba, šerm	8,95
Ostatní	5,35

Příloha 2

Dotazník

1. Jaká je právní forma Vašeho klubu?
 - a) občanské sdružení
 - b) o.p.s
 - c) nadace
 - d) církevní spolek
 - e) tělocvičná jednota (SOKOL nebo OREL)
 - f) a.s
 - g) komanditní společnost
 - h) s.r.o
 - i) v.o.s
 - j) jiná
2. Jakému sportovnímu odvětví se Váš klub věnuje?
(např. aerobic, hokej, karate...)
 - a) volná odpověď
3. Uveďte prosím kolik má Váš klub členů:
 - a) 1-30
 - b) 31-70
 - c) 71-150
 - d) 151-300
 - e) 301-500
 - f) 501 a více
4. V jak velké obci Váš klub působí?
 - a) do 5 tis. obyvatel
 - b) 5-10 tis. obyvatel
 - c) 10-50 tis. obyvatel
 - d) 50-150 tis. obyvatel
 - e) 150-400 tis. obyvatel
 - f) nad 400 tis. obyvatel
5. Provozujete činnost ve vlastním zařízení nebo v pronájmu?
 - a) ve vlastním zařízení/prostorách
 - b) v pronájmu
 - c) využíváme obě možnosti

6. Žádali jste v roce 2009 nebo 2010 o dotaci od vaší obce (její části)?
- a) ano, oba roky
 - b) ano, pouze v jednom roce
 - c) ne
7. Byla Vaše poslední žádost o dotace úspěšná?
- a) ano, dostali jsme částku, kterou jsme žádali
 - b) ano, ale dostali jsme méně, než jsme žádali
 - c) ne
 - d) žádost jsme v posledních dvou letech nepodávali
8. Jaká je výše Vašich členských příspěvků za rok?
- a) členské příspěvky se neplatí
 - b) do 200 Kč/rok
 - c) 201–500 Kč/rok
 - d) 501–1500 Kč/rok
 - e) 1501–4000 Kč/rok
 - f) 4001–10000 Kč/rok
 - g) více než 10 tis. Kč za rok
9. Výše Vašich členských příspěvků se v posledních 3 letech:
- a) nezměnila
 - b) členské příspěvky se zvýšily
 - c) členské příspěvky se snížily
10. Kolik hodin týdně trénujete?
(všechny složky klubu)
- a) 1–3 hod./týden
 - b) 4–8 hod./týden
 - c) 9–15 hod./týden
 - d) 16–25 hod./týden
 - e) 26–50 hod./týden
 - f) 51–100 hod./týden
 - g) více než 100 hod./týden

11. Dostáváte nějaké „dotace“ nebo nefinanční podporu od svého sportovního svazu?
- a) ano, finanční i nefinanční podporu
 - b) ano, pouze finanční podporu
 - c) ano, pouze nefinanční podporu
 - d) ne
 - e) ne a svaz nám spíše způsobuje potíže
12. Jak hodnotíte podporu Vašemu klubu ze strany obce?
- a) obec nás podporuje finančně i nefinančně
 - b) obec nám poskytuje pouze finanční podporu
 - c) obec nám poskytuje pouze nefinanční podporu
 - d) obec nás nepodporuje
 - e) činnost obce nám spíše způsobuje obtíže
13. Vnímáte svoji činnost jako poslání?
(ve smyslu předávání morálních hodnot, rozvoje zdraví, prevence kriminality mládeže apod.)
- a) ano
 - b) ne
14. Jak by podle Vás měly být rozdělovány dotace sportovním klubům?
(můžete označit více možností)
- a) podle počtu členů (více členů = více peněz)
 - b) podle popularity sportu (populárním sportům více)
 - c) podle transparentní a objektivní metodiky
 - d) podle toho, kdo pracuje s mládeží (více mládeže = více peněz)
 - e) dotace by se neměly rozdělovat
 - f) jinak – doplňte
15. Jak jsou podle Vás rozdělovány dotace ve skutečnosti?
(můžete označit více odpovědí)
- a) podle zveřejněné metodiky
 - b) podle počtu členů
 - c) podle známostí, které klub má
 - d) jinak – doplňte

16. Charakterizujte prosím hospodaření Vašeho klubu v posledním roce
- a) deficitní (i s obdrženou dotací)
 - b) deficitní (dotaci jsme neměli)
 - c) vyrovnané (s dotací)
 - d) vyrovnané (dotaci jsme neměli)
 - e) příjmy převýšily výdaje (dotaci jsme obdrželi, ale na výsledek neměla vliv)
 - f) příjmy převýšily výdaje (dotaci jsme obdrželi a pozitivně ovlivnila hospodaření)
 - g) příjmy převýšily výdaje (dotaci jsme neměli)
17. Co si myslíte o tom, pokud by stát podporoval sport formou „poukázek“ jednotlivcům (poukázkou je míněn obdobný princip jako např. u stravek, jednotlivec by tedy mohl poukaz uplatnit v libovolném klubu, můžete označit více možností)
- a) poukázky by vedly k spravedlivějšímu rozdělování peněz určených na podporu sportu
 - b) poukázky by vedly k nárůstu administrativy pro kluby i obce
 - c) poukázky by poškozovaly méně populární sporty (sportovní kluby)
 - d) jiný názor – prosím doplňte
18. Potřebuje stávající systém podpory sportu v ČR podle vás zásadní změnu?
- a) ano, stávající systém je naprosto nevyhovující a množství rozdělování peněz nedostatečné
 - b) ano částečně, systém je vyhovující, ale množství peněz je nedostatečné
 - c) ne, systém i množství peněz je přiměřené
 - d) dotace by měly být nahrazeny jinou metodou podpory – daňové úlevy, poukázky apod.
 - e) jiný názor – prosím doplňte
19. Setkali jste se korupcí při rozdělování dotací?
- (můžete označit více odpovědí)
- a) ano
 - b) ano, ale spíše symbolickou
 - c) ne